

דף מקורות 1 - על הביטוי 'אח' במקרא

לתשומת הלב: לפניכם/ן מקורות שבהם המילה 'אח' היא מילת המפתח. במקרא היה מקובל להסתפק בלשון זכר. אנו נתייחס למושג 'אח' כמכיל אחים ואחיות כאחד.

'אנשים אחים אנחנו'

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אֵל נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ וּבֵין רְעִי וּבֵין רְעִיךָ כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אָנַחְנוּ. (בראשית יג, 8)

שאלות לדיון

- « אברהם מבקש לא לריב כיוון שהוא ולוט הם כמו אחים. האם אחים שרבים ביניהם כבר אינם אחים? מה יכול לעזור לאחים לריב ולהישאר קרובים? »
- « מה ניסה אברהם להגיד ללוט על הקשר ביניהם? »
- « הביטוי 'אנשים אחים אנחנו' הפך למטבע לשון מוכר בתקופה של מחלוקת. מה המסר שאני מוסר/ת כאשר אני אומר/ת למי שאיני מסכים/ה איתו 'אנשים אחים אנחנו'?

הנחייה: בנוסף למקור מספר בראשית (המופיע מעלה) בחרו שניים מהמקורות הבאים, ודונו בשאלות. (בחרו אחד מכל צבע)

'שבת אחים גם יחד'

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, לְדָוִד: הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נְעִים, שֶׁבֶת אַחִים גַּם יַחַד. (תהילים קלג, 1)

שאלה לדיון

« מתי הרגשתם/ן טוב ונעים יחד עם קבוצת אנשים שאינם בני משפחה? »

משה יוצא לראות את אחיו

וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיֵּגְדֵל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו. (שמות ב, 11)

שאלות לדיון

- « האם לדעתכם/ן משה יכול היה להרגיש את סבלם של בני ישראל גם אם לא היה יודע שהם בני עמו? »
- « האם ההרגשה של 'אח' היא כאשר אני מרגיש מה שהאחר חש? או שנדרש גם לפעול ולעזור לו כדי להרגיש 'אח'? האם ההרגשה מתעוררת גם כאשר קורה משהו טוב ומשמח? »

אסור לשנוא

לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. (ויקרא יט, 17)

שאלות לדיון

« מדוע לדעתכם/ו אסור לשנוא בלב? אם זו רק הרגשה, מה לא בסדר בזה?
« המושג אח, במקרא, מיוחס לבני העם היהודי. האם המשמעות היא שמותר לשנוא אחרים (מי שאינו יהודי)?

בן קהילה שיוורד מנכסיו

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך.
אל תקח מאתו נשף ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך. (ויקרא כה, 36-35)

שאלות לדיון

« הביטוי 'וחי אחיך עמך' מופיע פעמיים בפסוק אחד. מה הביטוי מדגיש על הקשר בין אחים?
« איך אפשר לגרום לעני או אדם נזקק להרגיש שהוא 'אח' ושהוא 'חי עמך'?

שניים וחצי השבטים מעדיפים את עבר הירדן

ויאמרו, אם-מצאנו חן בעיניך--יתן את-הארץ הזאת לעבדיך, לאחזה: אל-תעברנו, את-הירדן ויאמר
משה, לבני-גד ולבני ראובן: האחיכם, יבאו למלחמה, ואתם, תשבבו פה. (במדבר ל"ב, 5)

שאלה לדיון

« שניים וחצי מהשבטים שהגיעו לארץ ישראל מבקשים להישאר מחוץ לגבולות הארץ כיוון שמצאו
אדמות חקלאיות המתאימות להם. משה טוען שהם חייבים להצטרף למלחמה על כיבוש הארץ. מדוע
הם צריכים להילחם על מקום שלא יגורו בו? האם רק מי שנלחם הוא אח?

בן קהילה עני

כי יהיה בך אביון מאחד אחיך בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא
תקפץ את ידך מאחיק האביון. כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו.
(דברים ט"ו, 7-8)

שאלות לדיון

« האם נכון לעזור רק למי שאני רואה בו אח?
« האם עצם העזרה לאחר הופכת אותו לאח של מי שעוזר לו?

מתוך: צדק חברתי במקרא: שישה עקרונות יסוד

(ד"ר בני פורת, אתר 'המכון הישראלי לדמוקרטיה', 31.12.11)

האחריות למתן הסיוע והעזרה לחלש אינה נופלת על כתפי מוסדות הציבור [...] אלא על כתפיו של כל יחיד ויחיד, המחויב לעזור לעני ולנזקק שעמם הוא בא במגע אישי. אחד הביטויים החדים שבו נשזרו מטבעות לשון ייחודיות שנרתמו להדגשת הזיקה הישירה הנרקמת בין נותן העזרה ובין מקבלה: "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצה אשר ה' אלהיך נתן לך, לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיק האביון" (דברים טו, ז). האביון נמצא אפוא "ברך", "באחד שעריך". הוא אינו קבצן אנונימי (=לא מזוהה) חסר פנים, אלא הוא "אחיק".

שאלות לדיון

- « מי בסביבה הקרובה שלכם/ן הוא אחיכם האביון?
- « מה ניתן לעשות כדי לסייע לו?
- « איך אפשר לגרום לו להרגיש שהוא יותר 'אח' מאשר 'אביון'?